

Mr. Vesna Burić

HEMEROTEKA MUZEJA SLAVONIJE OSIJEK

Prvih pola stoljeća povijesti Muzeja prošlo je bez sakupljanja hemerotečne građe u posebnom odjelu, iako su sakupljeni još 1903. godine slavonski kalendari.

Te, 1903. godine pismom iz Graza, jedan od osnivača i veliki donator Karlo Franjo Nuber preporučuje za Muzej otkup 66 komada slavonskih kalendara, tiskanih u Osijeku i Pešti. I Nuber i kustos Muzeja prof. Vjekoslav Celestin nastojali su, naime, nabaviti za Muzej različite materijale Essekiane, tj. sve ono što je tiskano u Osijeku, ili se odnosilo na Osijek. Radilo se, ustvari, o sakupljanju, odnosno kompletiranju novina, tj. inicijativi za osnutak Hemeroteke.¹

U godinama koje slijede posebno je zanimljiv poziv Celestina u osječkom njemačkom dnevniku Die Drau od 12. prosinca 1908. godine, u kojemu se u rubrici lokalnih vijesti obraća građanstvu molbom da se za Muzej sakuplja i predaje sitni tisak, novine, plakati i etnografski materijal. Posebno traži razglednice i fotografije koje prikazuju ulice, kuće, umjetničke spomenike ili krajolike, te etnografske prikaze iz Osijeka i okolice grada, Hrvatske ili iz južnoslavenskih prostora. Zanimaju ga, nadalje, razne privatne i javne objave, pozivi, programi, materijali kulturnih društava, kazališni programi, programi raznih čitaonica. Sav takav materijal »wurden bis jetzt nicht gesammelt, wobei manche verloren gingen, welche aufbewahrungswert waren«. Oglasio je da sakuplja i političke ili povremeno izlazeće novine, ali samo ukoliko su u kompletima (insistiranje na kompletima zasigurno ga je lišilo nekih zanimljivih i vrijednih primjeraka, a Muzej i danas nema potpuna starija godišta novina). Stručno dobro sročeni apel za sakupljanje materijala, prvenstveno za zavičajnu zbirku, zbog njegove potpune aktualnosti i danas, donosimo u bilješci.²

1. O povijesti Muzeja u Osijeku postoji mnoštvo priloga, od kojih su opširniji:
— Pinterović, Danica. O razvoju osječkog muzeja. — OZ, 1958, 6, str. 7—22 (Zbornik posvećen 80. obljetnici Muzeja)

— Burić, Vesna. Stotinu godina Muzeja u Osijeku. — OZ, 1979, 17, str. 4—18.

O sakupljanju knjižnog, hemerotečnog i sličnog materijala u Muzeju ili pojedinim zbirkama podatke donosi prilog:

— Burić, V. Knjižni fond kao odraz društveno-kulturno-obrazovnih prilika — na primjeru stručno-znanstvene Knjižnice Muzeja Slavonije. — OZ, 1979, 17, str. 223—239

2. Celestin, Vjekoslav. (Neue Zweige des städtischen Museums). — DD, 41/1908, 285, str. 5: »... das städt. Museum sammelt auch Ansichtskarten und andere hiesige Drucksorten. Es wird demnach das Ersuchen gestellt, solche Karten und Drucksorten dem Museum zugehen zu lassen. Angenommen werden Karten oder auch Photographien mit Ansichten der Gassen, Häuser, Kunstgegenstände, Landschaften, ethnographische Szenen, wie Nationalgebräuche und Trachten aus Essek und Umgebung, wie auch aus anderen kroatischen und süd-slawischen Gegenden. Drucksorten wie Kundmachungen, Einladungen, Programme usw., öffentlicher und privater kultureller Vereine usw., wie Theaterzettel, Programme verschiedener Lesevereine usw., wurden bis jetzt nicht gesammelt, wobei manche verloren gingen, welche aufbewahrungswert waren. Politische oder periodisch erscheinende Zeitschriften werden der Bibliothek einverleibt, wenn sie komplett sind...«.

Celestin je i 1910. godine, osvrćući se informativno na povijest i djelatnost Muzeja od osnivanja, spominjao i sadržaje pojedinih zbirki, način na koji je materijal bio izložen. Čitav zadnji pasus svog priloga posvetio je knjižnom i hemerotečnom materijalu: »... Među osječkim starinama naći ćemo povelja, listina, pečata grada Osijeka i obrtnih zadruga (cehova), koje su već razvrgnute. Među knjigama starih kalendara, koji su tiskani u Osijeku, raznih oglasa. Zanimiv je oglas kazališni, tiskan na svili iz 1808. godine. Svašta ima ovdje. U gradski muzej spada sve, što se odnosi na javni i kulturni njegov život. Gdje su oglasnice hrvatskog kazališta, kada je u Osijeku gostovalo? Gdje su oglasnice prvih predstava hrvatskog kazališnog društva do ispred koje godine? Tada ih je bilo na pretek, a danas nema više ni jedne, ni za muzej. Za lokalnu zbirku nisu ni ove suviše. Od zadnje dvije godine predalo je oglasnice ovogradsko redarstvo. Još imade mnogo raznih predmeta, za koje se sada misli, da su bez vrijednosti, pa ipak za koju godinu ne će se više naći ni jedan primjerak, a bio bi vrijedan, da se spremi. Oglasnice kulturnih društava se gube, a po vremenu bile bi zanimive za kulturnoga historičara gradskog muzeja. Lokalne novine, barem jedne, i razglednice s predjelima grada ili spomenika spadaju također u muzej«. ³

O radu i djelovanju Muzeja, pa tako i hemerotečnom materijalu ne nalazimo više bilješki sve do 1922. godine. A i tada je Muzej još uvijek bio u neredu uslijed proteklih ratnih neprilika. Naime, 1914. godine prostor Muzeja u Jägerovoj ulici koristila je »Osječka filijala Crvenog križa« za bolnicu i odmoriste vojnika sve do 1918. godine, zbirke su iseljene i uskladištene u suteren, tj. u podrum, tako da je došlo i do prekida rada ustanove. ⁴

I baš te, 1918. godine, u kojoj se rezimiralo ratna stradanja i otvaralo perspektive, marljivi književnik i sveobuhvatni osječki kulturni radnik Rudolf Franjin Magjer brine o ovdašnjim privatnim zbirka i osnutku javne knjižnice i čitaonice:

»Svakako će valjati što prije osnovati javnu biblioteku, a osječki muzej proširiti posebnim bibliofitskim dijelom, gdje valja bezuvjetno prikupiti sve što se prikupiti dade. Jer neoprostivo je, da se mnoga izdanja, letaci, prigodni spisi, kazališne cedulje, oglasi, kalendari i drugi vredniji tiskopisi nijesu sačuvali ni u jednom primjerku, dok se u isto doba našlo ljudi na vigjenim mjestima, koji su službene spise prodavali kao makulaturu, radi čega nije mogao dr. Bösendorfer napisati povijest grada Osijeka«. Od Osječana spominje privatnu zbirku Oskara Friml-Antunovića i onu u osnivanju, tj. Klub hrvatskih književnika (KHK) koji je sakupljao grad za osnutak javne čitaonice i knjižnice. Posebice se, dakle, spominje hemerotečni materijal — eventualno u sklopu Muzeja.

Nakon I svjetskog rata, od 1918. godine Muzej se veoma teško oporavljao od ratnih nedaća. Iz poratnih godina postoji, već spomenuta vijest o Muzeju iz 1922. godine. Od 1918. do 1922. godine ustanova nije normalno radila jer su »zbirke neprestano seljene, strpavane u nekakova predsoblja, opet prenašane u dubiozne prostorije, a neki dan opet ponovo na hrpe porazbacivane«. ⁵

3. Celestin, V. Muzej slob. i kr. grada Osijeka. — Mi, 1910, 1, str. 192—196. — citat str. 195—196.

4. Matasović, Josip. Bilješke: S osječkim gradskim muzejem. . . — Narodna starina, 1/1922, 2, str. 206; — Flod, Ivan. Osječki muzej: Nesretna historija jednoga muzeja, koji bi mogao biti od velike koristi. — Obzor, 67/1926, 259, 2, str. 5.

5. Magjer, Rudolf Franjin. Ljepši Osijek. — Jeka od Osijeka; 1/1918, str. 61—65. — iz poglavlja Privatne zbirke, citat str. 64.

— Matasović, J. op. cit.

Kustos Celestin i kasnije s gorčinom spominje to razdoblje, u kojem su zbirke često seljene⁶ i »Kod tih seobi zbirke su dosta stradale, a bile su konačno na rubu propasti, dok se ipak god. 1925. nije uvidjelo, da treba bolesnika prije liječiti nego li umre«.

Međutim, u lipnju je objavljeno o zaključku Gradskog poglavarstva od 15. VI. 1925. godine da se započne s obnovom Muzeja bez obzira kada će i gdje biti osiguran odgovarajući prostor.⁷

No, Celestin je u izvještaju od 15. veljače 1928. godine morao izvjestiti da se »na biblioteci, koja baš nije velika, nije dosad još ništa moglo poraditi radi pomankanja radne sile«.⁸ Knjižnica je s Arheološkim odjelom smještena u Novi grad (u zgradu nove osnovne škole).

Za fond Knjižnice i Hemeroteke izuzetno je vrijedna vijest, objavljena u Narodnoj starini o otkupu Zbirke Oskara Friml-Antunovića. U Celestinovu prilogu o cjelokupnom muzeju objavljenom u tom istom broju o tome nema riječi (budući da je bio napisan i objavljen već godinu dana ranije), već je to 1929. godine objavljeno u rubrici Bilješke, spacioniranog naslova u tekstu: »Kup Zbirke Oskara Friml-Antunovića. Zauzimanjem dr. Bösendorfera, tada gradskog zastupnika, otkupljena je za osječku lokalnu prošlost ova zbirka od goleme važnosti i upravo jedinstvena svoje vrste«. Friml-Antunović sakupljao je tu svoju zbirku tri desetljeća i sadržavala je mnoštvo Divaldiana (tiskovine tiskare Divaldovih), gotovo sve osječko novinstvo, kazališne cedulje, fotografije, slike, slike i crteže Osijeka, kartografsku zbirku, osmrtnice.

Svaku novu akviziciju za Muzej koristilo se za isticanje problema nedovoljnog prostora, što je učinjeno i nakon otkupa Zbirke Friml-Antunović: »Zbirka je tako bogata, da bi se njome dale ispuniti dvije velike dvorane. Kada bude uređena i katalogizirana, bit će pristupačna svim ljubiteljima starina. Radi kulturne svoje reputacije morat će se Osijek što skorije pobrinuti za dolične muzejske prostorije. Ovako, kako je sada upravo je neodrživo. A valja znati, da je osječki muzej jedan od najbogatijih u zemlji«.⁹

U godinama koje su slijedile ponovo nalazimo vrlo malo vijesti o djelatnosti Muzeja. Tek jedna nas neposredno zanima — 1941. godine inž. Radoslav Franjetić djelomice je darovao, a djelomice prodao veliku zbirku starih mapa grada Osijeka i okolice, starih fotografija osječkih terena, knjige, i dnevni i prigodni tisak i dr. Drugi dio Franjetićeve zbirke dospio je u Muzej 1948. godine; međutim, u nekrologu, koji je objavio dr. Antun Bauer, o toj vrsti Franjetićevog doprinosa osječkom Muzeju nema spomena.¹⁰

Napokon, u Osijeku se sakupila grupa građana, pretežno s arheološkim, ali i kulturno-povijesnim interesom, koja je u cilju daljnjeg bogatijeg djelovanja Muzeja, potpomaganjem Muzeja, sakupljanjem muzealija, popularizacije istraživanja

6. Celestin, V. Iz muzeja grada Osijeka. — Hrvatski list, 9/1928, 51, str. 10—11 (tekst datiran »U Osijeku, dne 15. veljače 1928.«). — Isti tekst je, ponešto lektoriran i dopunjavao na kraju, te s nešto grešaka, objavio i Matasović u Narodnoj starini: Celestin, V. Muzej grada Osijeka. — Narodna starina, 8/1929, 18, str. 41—42.

7. xxx. Das städtische Museum. — Die Drau, 58/1925, 134, str. 3

8. Celestin, V. Iz muzeja . . . op. cit. str. 10, 11.

9. Matasović, J. Kup zbirke Oskara Friml-Antunovića. — Narodna starina, 8/1929, 18, str. 62—63;

— Malbaša, Marija. Osječki bibliofil i bibliograf Oskar Friml-Antunović. — Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 18/1972, 1—2, str. 49—56. — Celestin, V. Muzej grada Osijeka, — Narodna starina, op. cit.

** Bilješke i bibliografske jedinice ovog priloga su, za razliku od ostalih stručnih priloga u ovom Osječkom zborniku, izradene prema: ISBD(G): Opći međunarodni standardni bibliografski opis. — Zagreb: HBD, 1979. — (prijevod: ISBD(G): General International Standard Bibliographic Description. — London: IFLA, 1977.)

i njegovanja proučavanja povijesti grada od najstrijih vremena, osnovala novo društvo s namjerom da ono u budućnosti brine o svemu navedenom, jer jedini kustos i upravitelj nije bio u stanju sve to stizati. U separeu hotela »Central« održana je 21. travnja 1933. godine Osnivačka skupština društva — Arheološkog kluba »Mursa«. Pročitana su pravila, a za predsjednika je izabran Celestin. U Upravni odbor ušli su: Milan Blažeković, Ante Brlić, Jovan Gojković; odbornici su bili: dr. Kamilo Firinger, Milan Fišter, dr. Slavko Diklić, Milorad Lazarević, dr. Herman Weismann, Pavle Popović.

Pitanje preseljenja Muzeja u odgovarajući prostor postavljalo se kao najvažniji problem za daljnje djelovanje Muzeja.

»Mursa« je redovito održavala sastanke i poticala »pitanje populariziranja muzejskog pitanja, pa se odlučilo, da se među građanstvom provede propaganda za što brojniji posjet gradskog muzeja...«, koji je već bio smješten na Mažuranićevom vijencu. Odlučeno je, istodobno, da se s muzejskim materijalom priredi kulturno-povijesna izložba (priređivački odbor — Celestin, dr. Firinger, A. E. Brlić, Živić, Zorman, Roch i Plein). Udruženje trgovaca i industrijalaca u Osijeku iniciralo je održavanje »Osječkog tjedna« (od 18. do 27. XI 1933), te je u okviru te opće gradske manifestacije otvorena i najavljena kulturno-povijesna izložba, tj. novi postav Muzeja. Gradonačelnik dr. Hengl otvorio je Gradski muzej 19. studenog, uz prigodne govore Celestina i dr. Firingera. Cjelokupni Muzej nalazio se u deset prostorija, od toga je postav bio »smješten u osam prostorija, a razdijeljen je u razne historičke odsjeke...«.

O zbirkama Gradskog muzeja pisao je u to vrijeme Brlić, ali najveću popularnost tadašnjem muzejskom obzorju osvojio je Arheološki klub »Mursa«, izdavanjem svog »Zbornika Arheološkog kluba Osijek«, 1936. godine. Zbornikom i Klubom isticala se djelatnost cjelokupnog članstva, ali i njegovih najmarljivijih pregalaca, A. E. Brlića, dr. Firingera i dr. Bösendorfera, koji su posebno pokrenuli i pitanje osnivanja galerije, knjižnice i arhiva u Osijeku.

Novi kustos Muzeja, dr. Franjo Buntak, imenovan je 1936. godine nakon smrti Celestina, a nastupio je na dužnost 1. siječnja 1937. godine.

Odlučeno je da se Muzej ponovo otvori 11. srpnja 1937. godine; međutim, taj rok je pomaknut za jesen, uz što se trebalo otkriti i Spomen-ploča Sedlakoviću, Nuberu i Celestinu. Otkrivena je 8. svibnja 1938. godine, a to je uz skromnu proslavu šezdesetogodišnjice otvoren i Muzej. Postavilo se tada devet prostorija i posebni lapidarij. U manjoj prostoriji bio je izložen srednjovjekovni bjelobrdski nalaz, te »Ovdje su izložene i stare osječke theatralije, posude novijeg doba i kaljeve peći.«

Buntak je u postavu knjižni i hemerotečni materijal miješao u kulturno-povijesni ili povijesno-umjetnički, izdvajajući ga tek u nekim slučajevima u cjeline. »O kazališnom i kulturnom životu u osječkoj prošlosti govore nam brojne oglasne cedulje osječkog kazališta iz 19. vijeka, osječki Theater-Journal-i, pa oglasna cedulja koncerta znamenitog osječkog violoniste Franje Krežme obdržavanog u Osijeku 26. rujna 1875. (vitrina 274. prost. 6)«.

Nakon izbivanja II svjetskog rata, Buntak je u lipnju prešao službom u Muzej grada Zagreba. Iste, 1941, godine počinje u Knjižnici Muzeja volontirati dr. Danica Pinterović.

Nakon Buntakovog odlaska na upražnjeno mjesto upravitelja Muzeja imenovan je umirovljeni direktor Velike realne gimnazije u Osijeku Bösendorfer, poznati slavonski povjestnik, dopisni član Münchenske, Bečke i Jugoslavenke akademije znanosti i umjetnosti. Kao iskusni znanstveni radnik prije je Muzeju davao stručnu i moralnu podršku, a dolaskom u Muzej nastojao je od ustanove stvoriti «... jedan organizirani naučni zavod sa zbirkama, bibliotekom i arhivom, koji bi pružao mogućnosti za istraživanje domaće historije» . . .

Dr. Bösendorfer je inicirao i uspio ostvariti da Gradska općina preda Gradski muzej (zbirke muzeja, muzejske knjižnice, zbirku slika, arhiv) u vlasništvo države, tako da je spisom od 26. veljače 1942. godine promijenjen i naziv u »Hrvatski državni muzej u Osijeku«, s razloga »da se zaštiti od njemačkih fašista, koji bi ga inače bili prozvali njemačkim gradskim muzejom, i s razloga, da bi se pod kompetencijom ministarstva tretirao kao naučna ustanova«. Na taj način moglo se i intervenirati da razne zaplijenjene stvari dospiju, kako je to zakon nalagao, u Muzej.

Hemeroteku je u posebni odjel, svojim dolaskom i radom, izdvojio prof. Ivan Medved, potpomognut stručnim savjetima i razumijevanjem dr. Bösendorfera.

I dalje volontira dr. Pinterović; za sređivanje Knjižnice dodijeljen je 31. kolovoza prof. Milivoj Reisner, a 9. rujna premješten je iz dugogodišnje srednjoškolske službe prof. Ivan Medved. Među raznovrsnim knjižnim materijalom, Medved se opredijelio za rad s hemerotečnim materijalom. I ranije ga je zanimala osječka povijest, o toj je temi i publicirao, a u Muzeju je Hemeroteku izdvojio u posebni odjel, ustrajno sakupljajući i dopunjavajući tu vrstu materijala. Mnogo se bavio terenskim radom, obilazeći starije osječke obitelji, društva i tvrtke u likvidaciji, tiskare, čak i mjesta za preuzimanje otpada, tako da je u burnim ratnim i poratnim godinama uspio spasiti mnogi vrijedni materijal — osječke novine, plakate, programe kulturnih priredbi, pozivnice, razni sitni tisak. Za dokumentacijsku službu Muzeja sakupljao je građu o raznim temama iz osječke povijesti, nadopunjujući sve to i brojnim izrescima iz novina i zabilješkama.

Useljenjem u novi prostor zgrade Gradskog poglavarstva, 1946. godine smješteni su u četiri prostorije primjerci svih novina koje su izlazile u Osijeku. Prof. Medved posebno je naglašavao potrebu takvog odjela u Muzeju, često čak i pre-naglašavajući potrebu i svrhu takvog jednog odjela. U svojem prilogu u Osječkom zborniku iz 1948. godine (Bibliografija o proglašenju Osijeka gradom), Medved u podnaslovu navodi: »Izrađeno u bibliografskom odjelu hemeroteke osječkog Muzeja« naglašavajući u bilješci slijedeće: »Grčka riječ »hemera« znači »dan«, a onda pisanje i štampanje samo za jedan dan, a to su novine. Riječ pak »theke« jest prava za spremanje na pr. škrinja. Hemeroteka je dakle zbirka novina i spremište za novine«.

Medved nije samo pisao o potrebi sakupljanja bio-bibliografskih podataka i materijala, već je neobično marljivo sakupljao sve do čega je mogao doći, jer je smatrao da je sve to građa od koristi za zavičajne zbirke, a također građa za bibliografije. I nakon što je iz Muzeja otišao u mirovinu 1949. godine, Medved je i dalje dnevno dolazio i nastavio svoj rad. Malbaša je o njemu napisala: »Posebna strast prof. Medveda bile su upravo novine. Kupovao je i čitao sve do kojih je mogao doći. Svakog dana kroz cijeli život. A onda je slijedilo izrezivanje članaka i signiranje datumom i nazivom novina. Namjeravao je te izreske srediti po držaju i problematici — nešto je toga i učinjeno — ali se materijala godinama

nakupilo toliko da je to postalo nemoguće. Na kraju je i sam rezignirao te godinu dana prije smrti prodao »Otpadu« na stotine kilograma novinskog papira. Duševno svjež i aktivan, iako se zadnjih godina već vrlo teško kretao, pisao je i radio, čitao i izrezivao članke iz novina do posljednjih dana svojega života. Zadnjih mjeseci sastavio je još bibliografiju članaka koje je napisao u vezi s Osijekom između 1919. i 1942. godine... Za svoj bibliografski rad nalazio je malo razumijevanja, jer malo je ljudi koji mogu ocijeniti ozbiljnost i korisnost takvog rada. Muzej Slavonije mu zahvaljuje ovim putem za sve ono što je svojim trudom i marom spasio od uništavanja donoseći to u Muzej, kao i za sve one sitne i krupne podatke koje je obilježio pabirčeći po knjigama i novinama...«.

I nakon što u Hemeroteci više nije bilo prof. Medveda, u zajedničkoj ediciji »Slavonski muzeji« 1957. godine, Hemeroteka se tretira kao posebni odjel (novine, časopisi, kazališni i drugi plakati Osijeka i Slavonije). Jednako tako Malbaša 1962. godine naglašava da Hemeroteka sakuplja posebice osječku štampu, a »u zadnje vrijeme pristupilo se uvezivanju neuvezanih kompleta kao i popunjavanju praznina. Materijal Hemeroteke vrlo se mnogo koristi za istraživanje u vezi s radničkim pokretom i narodnooslobodilačkom borbom«. Materijal Hemeroteke koristio je i u mnogim izložbenim djelatnostima Muzeja, na primjer 1963. godine »Glazbeni život Osijeka i prošlosti«. S materijalom Hemeroteke održana je prva samostalna izložba 13. VIII — 13. X 1972. godine »Osječki plakat«, u postavu V. Burić. Iste je godine objavljen i prilog Malbaše o Friml-Antunoviću, u kojem se posebno naglašava njegov doprinos hemerotečnim zbirkama. U katalogu »Muzeji i galerije Slavonije« iz 1974. godine, posebno se ističe i Hemeroteka kao odjel. Na žalost, od odlaska prof. Medveda u mirovinu 1949. godine, taj odjel nema više voditelja. Uz redoviti posao i preopterećenosti mnogim poslovima u Knjižnici, brigu o osnovnom sređivanju vršile su Malbaša 1949—1967, te Burić od 1967. godine.

I. 1.

NOVINE

U okviru Hemeroteke, Zbirka novina danas postoji kao potpuno izdvojeni fond. Inače, o prvom sakupljanju novina u Muzeju saznajemo iz Celestinovog poziva na sakupljanje novina iz 1908. godine, koji ponavlja i 1910. godine (traži lokalne novine, barem po jedne). O potrebi sakupljanja novina javno je pisao i R. F. Magjer 1918. godine, a Matasović 1929. godine posebno naglašava zbirku novina koja je za Muzej otkupljena od Friml-Antunovića. I sa zbirkom Franjetić došlo je nešto novina 1931. godine, a potom i 1948. godine.

Posebno je vrijedna bila inicijativa dr. Pinterović da uz arhiv Klasične gimnazije, 1941. godine, pohrani u Muzej i stare hrvatske novine (ovdje su još i danas). Hemeroteka je smještajno posebno bila izdvojena zbirkom novina u četiri prostorije nakon dolaska u novu zgradu 1946. godine. A u svim priložima, koji govore o Hemeroteci, posebno je, na prvom mjestu, isticana zbirka vrijednih novina. Zbirka je služila i za neke tematske izložbe ili je dio materijala korišten kao popratni izložbeni materijal.

1.1. Opseg zbirke nije ograničen, ali sadržajem je vezan najviše uz zavičajne zbirke MSO.

Zbirka se odnosi na grad Osijek, zatim na područje Slavonije, Hrvatske, a potom na šire područje.

Zbirka sadrži novine.

Fond ima 156 naslova u 1133 svezaka, te još oko 50 neobrađenih naslova.

Sadržajno je fond raznolik i raznovrstan, širokog raspona, ali najviše vezan uz zavičajne zbirke.

Fond je posebne lokalne vrijednosti, s nešto primjeraka izuzetne vrijednosti naslova koji nisu obrađeni u Analima Leksikografskog zavoda, a nema ih niti Nacionalna i sveučilišna biblioteka u Zagrebu.

1.2. Građa je danas (1988) razmještena u posebnom odjelu u prizemlju zgrade na Partizanskom trgu broj 6, lijevo u dvije prostorije. Dio fonda je u nesređenom i nabacanom stanju u Skladištu na prvom katu, te u posebnom prostoru u VIII tvrđavskom bastionu na II. katu, te se u novim adaptacijskim zahvatima predviđa osposobljavanje još tri prostorije za smještaj Zbirke novina. Nije trenutno moguće korištenje.

1.3. Građa je djelomice obrađena.

Dio Zbirke je inventiran i upisan u svoj posebni Priručni abecedni katalog.

Novine su većinom uvezane, poslagane posebno osječke, slavonske, hrvatske, ostale. Unutar naslova poslagane su kronološki.

Dokumentacija ne postoji.

1.4. Zbirka se veoma mnogo koristi za školske, publicističke, stručne i znanstvene radove. Korištenje je, inače, omogućeno u Čitaonici.

1.5. Većinu građe trebalo bi povezati, prevezati, dio uvezati, a dio zaštititi konzervatorskim postupcima. Dio građe trebalo bi fotografirati, te mikrofilmirati za uporabu korisnicima da bi se spriječilo daljnje trošenje.

1.6. Voditelji: Medved (1942—1949), Malbaša (1951—1967), Burić 1969—).

I.2.

ZBIRKA IZREZAKA (PRESS CLIPPING)

Zbirka izrezaka nastala je osnutkom Hemeroteke, dolaskom prof. Medveda 1942. godine. On ne samo da je sakupljao sve, naročito osječke novine, nego je iz svih njih izrezivao u nekoliko primjeraka priloge zanimljive za Muzej i kulturu uopće. Od Hemeroteke je nastojao stvoriti bibliografski centar, za koji bi zbirka izrezaka bila dragocjena dokumentacijska građa. Malbaša posebno navodi: »čitao je i izrezivao članke iz novina do posljednjeg dana svojeg života«.

Na žalost, sredeno je vrlo malo od Medvedovih izrezaka, a dosta je poslije njegove smrti škartirano i bačeno. Kompletirani su jedino izresci o Muzeju i djelovanju Muzeja. Pojedini prilozi iz novina ipak su uvršteni među memorijalnu građu, na primjer o Franji Krežmi (poslužili za dopunu dokumentacijskog materijala izložbe »Sjećanje na F. Krežmu«, 1967). Dolaskom V. Burić nastoji sakupiti sve izreske iz dnevnika »Glasa Slavonije«, te »Vjesnika«, grupirajući ih prema muzejskim interesima i kulturološkim usmjerenjima.

2.1. Opseg Zbirke je ograničen, a sadržaj je vezan najviše uz potrebe i dosege zavičajnih zbirki.

Zbirka se odnosi najviše na grad Osijek, zatim na područje Slavonije, Hrvatske.

Zbirka sadrži izreske iz novina i druge periodike.

Sadrži oko 5.000 izrezaka, te još oko 2.000 nesređenih.

Sadržajno je fond najviše vezan uz zavičajne zbirke i opća kulturološka zanimanja.

Fond kao cjelina ima posebnu lokalnu vrijednost.

2.2. Zbirka je uložena u posebne omote po temama i grupama, te smještena u ormarima. Moguće je korištenje.

2.3. Građa je djelomice sređena.

Građa nije inventirana i katalogizirana.

Fond je sređen na način kako se takve vrste fondova najjednostavnije sređuju — uloženi u omote prema temama i grupama, a postoje posebni popisi tema, te abecedni redoslijed na karticama. Dokumentacija ne postoji.

2.4. Zbirka se koristi za školske, publicističke, stručne i znanstvene radove. Korištenje je moguće u čitaonici.

2.5. Građu bi trebalo uložiti u čvršće unificirane omote. Mikrofilmiranje nije potrebno.

2.6. Voditelji: Medved (1942—1949), Malbaša (1952—1967), Burić (1969—).

I. 3.

ZBIRKA PLAKATA

Već u Celestinovom pozivu na sakupljanje svog zavičajnog materijala iz 1908. godine spominju se plakati, zatim 1910. godine »plakati, oglasnice...«. Isti poziv uputio je i R. F. Magjer 1918. godine. U Knjižnici se posebno navodi i »sajmovne povelje« 1926. godine, a posebno grupa plakata, otkupljena 1929. godine sa zbirkom Friml-Antunovića.

U Buntakovom postavu iz 1939. godine posebno su bile izložene: povelje cehova, diplome, listovi, teatralije. U vodiču Buntak posebno navodi cehovske povelje, plakate, oglasne cedulje. Muzej je uvijek značajno dopunjavao fondove prilozima darovatelja, npr. D. Frajlić je darovao stari osječki plakat 1956. godine. U ediciji »Slavonski muzeji«, u Hemeroteći kao posebnom odjelu istaknuti su »kazališni i drugi plakati Osijeka i Slavonije«. Dr. Pinterović nabraja 1959. godine prinove — mnoštvo kazališnih programa, plakata, letaka. Zbirka plakata redovito služi kao popratni materijal uz izložbe, npr. za izložbu Historijskog odjela »Stari Osijek« 1971. godine (izložena Divaldiana i osječki plakati), zatim »Osijek u posljednjih sto godina« 1977. godine (plakati i programi) »Lepeze i plesni redovi« 1978. godine (programi i plakati). Sa Zbirkom je postavljena 1972. godine i posebna samostalna izložba Hemeroteke »Osječki plakati« u postavu Vesne Burić. Posebno je građa služila i prezentirala Osijek na izložbi »Plakat und Buchgestaltung der Sezession in Kroatien«, koju je Galerija grada Zagreba 1975. godine postavila u Gutenbergovom muzeju u Mainzu.

Velika samostalna izložba Hemeroteke bila je »Osječki filmski plakat« od XII 1981. do II 1982. godine (autor V. Burić), koja je pokazala i bogatstvo posebnih tematskih fondova u okviru matične Zbirke plakata. Hemerotečni materijal bio je

izuzetno zanimljiv i u okviru izložbe »Osijek oko 1900.« autora Ide Horvat i V. Burić od 1982. do 1983. godine, te na izložbi »Kuhač i Osijek« (autor V. Burić) 1984. godine. Osim toga, odjel Hemeroteke izlaže posebno na svakogodišnjim izložbama »Umjetnine slavonskih muzeja i galerija« do 1983. godine (osim 1986, 1988) naročito plakate. Plakati i leci su izlagani posebno i na izložbi »Likovna umjetnost Osijeka 1900—1940« u Galeriji likovnih umjetnosti 1986—1987. godine (posebno s razglednicama u podrumskim izložbenim prostorima) te obrađeni opširno kataloški.

Fond se danas popunjava obaveznim primjerkom osječkih tiskara i osječkih izdavača, a inače pristiže uz međubibliotečnu razmjenu (muzeološkog i umjetničkog karaktera).

3.1. Opseg Zbirke nije ograničen, sadržajno je najviše vezan uz zavičajne zbirke.

Zbirka se najviše odnosi na grad Osijek, zatim područje Slavonije, Hrvatske, zapadne Evrope.

U Zbirci su sakupljeni plakati, povelje, veliki programi i sl.

Fond sadrži oko 4.000 primjeraka te još oko 500 nesređenih.

Sadržajno je fond raznolik i raznovrstan, širokog raspona, ali najviše vezan uz zavičajne zbirke.

Fond ima posebnu lokalnu vrijednost, s primjercima izuzetne vrijednosti tiskanim u Osijeku početkom XIX stoljeća.

3.2. Zbirka je smještena u Hemeroteci, nešto na hrpama, a nešto uloženo prema temama ili izdavačima u posebno velike omote. Mogućnost korištenja je donekle zadovoljavajuća.

3.3. Građa je djelomice obrađena.

Dio građe je inventiran i popisao.

Plakati su djelomice složeni po tematici, grupama, izdavačima, te uloženi u velike omote.

Ostalo je na hrpama.

Dokumentacija — Zbirka se spominje u mnogim općim priložima o MSO, Knjižnici i Hemeroteci, izložbenoj djelatnosti. Posebno dio građe registriran u katalogu izložbe u Mainzu 1975. godine »Plakat und Buchgestaltung...«, op cit. Katalog izložbe »Umjetnine slavonskih muzeja i galerija«, te izložbe »Likovna umjetnost Osijeka« (1900—1940).

3.4. Zbirka se koristi za stručne radove, a posebno kao popratni ili osnovni materijal izložbene djelatnosti. Korištenje je moguće jedino u čitaonici.

3.5. Građu bi trebalo do kraja razvrstati i uložiti, te jedan dio uvezati u posebne omote. Dio građe trebalo bi fotografirati i mikrofilmirati.

3.6. Voditelji: Celestin (1908—1936), Buntak (1937—1941), Medved (1942—1949), Malbaša (1951—1967), Burić (1969—).

I. 4.

ZBIRKA SITNOG TISKA

Potrebu sakupljanja sitnog tiska objavio je R. F. Magjer još 1918. godine, a Buntak je među osječkim teatralijama u svojem postavu iz 1939. godine izložio i takav materijal. Dr. Pinterović je u prikazu o Muzeju iz 1959. godine istakla mnoštvo kazališnih programa, plakata, letaka, pozivnica tiskanih u Osijeku. Takav materijal služio je često kao dokumentacijski materijal, te kao popratni izložbeni materijal (izložba »Sjećanja na Franju Krežma« 1967. godine, »Osječka tvornica žigica od osnutka do danas«, 1966. godine, »Stota obljetnica »Lipe« 1976. godine, »Secesija u Hrvatskoj« 1977. godina, »Osijek oko 1900.« 1982—1983, »Likovna umjetnost Osijeka 1900—1940.« 1986—1987. godine).

Posebno se ističe sitni tisak koji je sabrao Friml-Antunović i koji još i danas čini najvrijedniji dio Zbirke. Danas se fond popunjava obaveznim primjerkom osječkih tiskara i izdavača, te darovima.

4.1. Opseg Zbirke je ograničen, sadržajem vezan gotovo sasvim uz zavičajne zbirke.

Zbirka se odnosi gotovo isključivo na Osijek, područje Slavonije i Baranje.

Sabire se sitni tisak — leci, pozivnice, ulaznice, programi, bonovi, listovni papiri s memorandumima, koverta s memorandumima, jelovnici, cjenici i sl.

Zbirka sadrži oko 5.000 primjeraka, dosta nesređenih.

Sadržajno je fond veoma raznolik i raznovrstan, širokog raspona, ali gotovo isključivo vezan uz zavičajne zbirke.

Fond ima posebnu lokalnu vrijednost, te primjerke izuzetne vrijednosti iz XIX stoljeća.

4.2. Zbirka je smještena u Hemeroteci, djelomice grupirana po vrstama materijala, temama, izdavačima. Uložena je u posebne omote, a većina nesređena na hrpama.

4.3. Građa je djelomice grubo sredena.

Dio građe je razvrstan, bez potrebe daljnje obrade.

Građa je grupirana i odložena u posebne omote, većina građe je nesređena na hrpama.

Dokumentacija ne postoji, osim što se materijal neki puta spominje u općim materijalima MSO.

4.4. Zbirka se dosta koristi za publicističke, stručne i znanstvene radove.

Korištenje je moguće jedino u Čitaonici.

4.5. Većinu građe trebalo bi razvrstati po omotima, dio uvezati. Primjerke XIX stoljeća fotografirati, mikrofilmirati. Dijelu građe neophodan je poseban konzervatorski postupak.

4.6. Voditelji: Buntak (1937—1941), Medved (1942—1949), Malbaša (1951—1967), Burić (1969—).

I. 5.

DEVOTIONALIA

Uz sakupljanje sitnog tiska od 1918. godine, vjerojatno je sakupljana redovito i devotionalia. Prvi podatak o sakupljenoj sustavnoj Zbirci nalazimo u Buntakovom vodiču iz 1940. godine, kada on u opisu postava navodi: »Zbirka crkvene

umjetnosti počela se izgrađivati tek u novije vrijeme. No, unatoč toga, sakupljen je već lijep broj crkvenih predmeta ponajviše slika, ikona na staklu i drvu. Predmeti potiču dijelom iz Osijeka, a dijelom iz raznih okolnih bližih i daljih mjesta... U Zbirci starih osječkih devotionalia i tiskanica štampanih u franjevačkoj, Divaltovoj i Lehmanovoj tiskari valja naročito istaknuti jednu od prvih knjiga štampanih u staroj franjevačkoj tiskari u Osijeku... («Buntak: Osječki gradski muzej, op. cit. str. 26).

Dio Zbirke bio je izložen i na posebnoj izložbi, »Strossmayerovoj izložbi« 1955. godine. Danas se Zbirka popunjava obaveznim primjerkom osječkih tiskara, te izdavača takvog materijala.

5.1. Opseg Zbirke je ograničen, sadržajem vezan uz zavičajne zbirke.

Zbirka se odnosi na grad Osijek, područje Slavonije i šire.

Sadrži letke, molitvenike, »svete sličice«, propagandne tekstove i sl.

Zbirka sadrži oko 200 primjeraka.

Sadržajno je fond potpuno omeđen, vezan uz zavičajnu zbirku.

Fond ima posebnu lokalnu vrijednost, nešto primjeraka XIX stoljeća ima izuzetnu vrijednost.

5.2. Građa je smještena u posebnim omotima u Hemeroteci. Mogućnost korištenja je zadovoljavajuća.

5.3. Građa je nesređena.

Dio građe složen kronološki.

Materijal je u zaštitnim omotima.

Dokumentacija ne postoji.

Građa Zbirke spominje se u nekim općim opisima MSO.

5.4. Zbirka se povremeno koristi uz ostali zavičajni materijal.

Korištenje je moguće u čitaonici.

5.5. Građu bi trebalo razvrstati i uložiti u omote.

Dio građe trebalo bi fotografirati i mikrofilmirati.

5.6. Voditelji: Buntak (1937—1941), Medved (1942—1949), Malbaša (1951—1967), Burić (1969—).

I. 6.

ZBIRKA OSMRTNICA

Zbirka je osnovana 1929. otkupom Zbirke Friml-Antunovića u kojoj je bila posebna grupa »Sažalnica« od 500 komada. Ta građa je i danas osnova Zbirke, koja se i dalje popunjava darom i osmrtnicama koje pristižu.

6.1. Zbirka opsegom nije, a sadržajem je ograničena.

Zbirka se odnosi na grad Osijek, zatim na područje Slavonije, Baranje i Hrvatske.

Sadrži raznolike tiskane osmrtnice.

Zbirka broji oko 800 komada.

Fond je sadržajno ograničen, najviše vezan uz zavičajne zbirke.

Cjelokupna Zbirka ima posebnu lokalnu vrijednost, s nešto primjeraka izuzetne vrijednosti.

- 6.2. Građa je grupirana, djelomice abecedno složena, moguće je korištenje.
- 6.3. Građa nije obrađena.
Dio građe je rasložen po područjima, abecedno složen.
Građa je razvrstana u kutijama.
Dokumentacija ne postoji.
- 6.4. Zbirka se rijetko koristi za stručne i znanstvene radove.
Korištenje moguće u čitaonici.
- 6.5. Građa je dovoljno zaštićena.
- 6.6. Voditelji: Celestin (1929—1936), Buntak (1937—1941), Medved (1942—1949), Malbaša (1951—1967), Burić (1969—).

I. 7.

KALENDARI, REDOVI VOŽNJE

Zbirka je osnovana 1903. godine, nakon što je Nuber javio iz Graza o mogućnosti nabave 66 kalendara, tiskanih u Osijeku i Pešti (pošto je nabava obavljena). Celestin je 1910. godine spominjao stare kalendare. I R. F. Magjer je 1918. godine naglašavao potrebu sakupljanja kalendara. Danas se zbirka popunjava obaveznim primjerkom, te darovima.

7.1. Opseg Zbirke je ograničen, ali je sadržajem najviše vezan uz zavičajne zbirke.

Zbirka se najviše odnosi na Osijek, zatim na područje Slavonije, nešto na Hrvatsku.

Sadrži kalendare u obliku knjige, zidne kalendare, kalendare na listu papira, redove vožnji.

Fond broji oko 100 naslova.

Sadržajno je fond raznolik, najviše vezan uz zavičajne zbirke.

Fond ima posebnu lokalnu vrijednost, nekoliko naslova su izuzetne vrijednosti.

7.2. Građa je smještena u Hemeroteci, u posebnom ormaru po abecednom redosljedu naslova. Mogućnost korištenja je dobra.

7.3. Građa je djelomično obrađena.

Dio građe je inventiran, dio popisao u Priručnom abecednom katalogu.

Građa je sređena po naslovima, zatim abecedno kronološki.

Dokumentacija: Prilozi Dukat, Zečević, Malbaša.

7.4. Zbirka se dosta koristi, naročito zavičajna građa za stručne i znanstvene radove. Korištenje je moguće jedino u čitaonici.

7.5. Dio građe trebalo bi grupirati u posebne omote, prevezati, stariji dio zaštititi posebnim konzervatorskim postupcima, fotografirati, te mikrofilmirati.

7.6. Voditelji: Celestin (1903—1936), Buntak (1937—1941), Medved (1942—1949), Malbaša (1951—1967), Burić (1969—).

II.

GLAZBENA ZBIRKA — RUKOPISI, TISKOVINE, GRAMOFONSKE PLOČE, GLAZBALA

Glazbeni fondovi godinama nisu posebno izdvajani u Muzeju, tako da i Knjižnica i Hemeroteka nisu imale izdvojen materijal te vrste. Buntak u svom postavu 1939. godine izlaže posebno Krežmine plakate, dr. Pinterović 1959. godine ističe originalne baletne skladbe osječkog skladatelja Bele Adamovića Čepinskog. Na izložbi »Glazbeni život Osijeka u prošlosti« Malbaša je 1963. godine pretežno izlagala materijal Knjižnice i Hemeroteke, sakupljen na temelju istraživanja i rada na stručnom prilogu istog naziva (OZ, op. cit.). Takav materijal izlagan je i na izložbi »Sjećanja na Franju Krežmu« 1967. godine, te kao dio ekspanata 1973. godine na izložbi »Bidermayer u Osijeku«. Dolaskom suradnika Muzikološkog zavoda iz Zagreba prof. Ladislava Šabana i Zdravka Blažekovića, u listopadu 1978. godine je u suradnji s V. Burić izdvojen sav glazbeni materijal u posebnu Glazbenu zbirku. Pritom je V. Burić sačinila i opći program uređenja te Zbirke, po kojemu se pristupilo proučavanju i obradi fonda. Danas se novopristigli materijal i dalje uvrštava na taj dogovoreni način u već obrađeni fond.

Isključivo iz građe Glazbene zbirke realizirana je autorska izložba V. Burić »Kuhač i Osijek« 1984. godine, uz prateći katalog.

1. Opseg Zbirke nije ograničen, a sadržajem je vezan najviše uz zavičajne zbirke.

Zbirka se odnosi na područje Slavonije, zatim Hrvatske, Zapadne Evrope.

Zbirka sadrži autografe, prijepise, tiskovine, programe, pozivnice, plakate, fotografije, rukopisnu i tiskanu dokumentaciju, libreta, knjige o glazbi, glazbala, gramofonske ploče i ostalo.

Kompletna Zbirka broji oko 2000 primjeraka.

Sadržaj fonda je raznolik, širokog raspona, ali najviše vezan uz zavičajne zbirke.

Fond ima posebnu lokalnu vrijednost, s nešto primjeraka izuzetne vrijednosti (Zbirka Prandau).

2. Građa je smještena po vrstama materijala — rukopisi i tiskovine po tekućem broju u arhivske kutije, fotografije u kutije Fototeke, knjige u Skladište Knjižnice, glazbala u Odjel umjetničkog obrta, gramofonske ploče po vrstama i izvođačima. Mogućnost korištenja je dobra.

3. Rukopisna i tiskana građa je obrađena, ostalo djelomice.

Obrađena rukopisna i tiskana građa je inventirana na posebnim listovima, upisana na kataloške listiće, uvrštene u Abecedni katalog.

Rukopisi i tiskani materijal je složen po tekućem broju i uložen u kutije; gramofonske ploče složene su po vrstama, ostalo na način sređivanja osnovne Zbirke u koju je građa uvrštena.

Dokumentacija: Šaban Ladislav, Zdenko Blažeković: Popis muzikalija baruna Karla i Gustava Prandau u Muzičkoj zbirci Muzeja Slavonije u Osijeku — Zagreb: strojopis 1978; Drugi dio: Zagreb, 1979. Publicirano kasnije u Acta musices, 20/1982, 3. Isključivo iz građe Glazbene zbirke realizirana je autorska izložba V. Burić »Kuhač i Osijek« 1984. godine uz prateći katalog.

Prilog Malbaše u OZ, katalog izložbe »Kuhač i Osijek« 1984.

Predavanje V. Burić u Pečuhu 1984. i Osijeku 1985. »Glazbena zbirka Prandau u Knjižnici Muzeja Slavonije«, prilog Veszprem 1986.

4. Zbirka se koristi za stručne i znanstvene radove. Korištenje je moguće jedino u Čitaonici.

5. Građa je zaštićena, vredniji dio trebalo bi fotografirati, a sve mikrofilmirati.

6. Voditelj: Burić (1978—).

III.

KAZALIŠNA ZBIRKA

Zbirku je počela izdvajati V. Burić dolaskom u Muzej 1969. godine. Popunjava se obaveznim primjerkom, usmjerenim sakupljačkim radom, darom, izdvajanjem iz ostalih fondova. Izložba uz obljetnicu HNK u Galeriji lik. umj. (Alojz Ujes) 1982. godine, katalog. Izložbe »Slikar, kipar i osječko HNK (postav V. Burić, Predrag Goll) 1982—1983; »Kazališna zbirka Muzeja i HNK (V. Burić) 1985. godine.

1. Opsegom Zbirka nije velika, a sadrži teatrološki fond uopće, s naglaskom na zavičajnim materijalima.

Zbirka je vezana uz teatrologiju uopće, zatim Osijek, Slavoniju, Hrvatsku.

Sadrži programe, plakate, tiskovine, fotografije, knjige i ostalo.

Fond broji oko 300 primjeraka.

Sadržajno je fond raznolik, širokog raspona, ali najviše vezan uz zavičajnu zbirku.

Cjelokupna Zbirka ima posebnu lokalnu vrijednost, s nešto primjeraka tiskovina izuzetne vrijednosti.

2. Zbirka je smještena u posebnoj polici i posebnim kutijama. Mogućnost korištenja još ne zadovoljava.

3. Građa nije obrađena.

4. Građa nije inventirana, niti katalogizirana.

Tiskovine su složene po vrstama djelatnosti, izvođačima i kronološki.

Dokumentacija ne postoji.

4. Zbirka se samo izuzetno koristi u stručne i znanstvene svrhe. Korištenje je moguće jedino u Čitaonici.

5. Građu bi trebalo grupirati u posebne kutije, dio fotografirati, te mikrofilmirati.

6. Voditelj: Burić (1969—).

IV.

GRAFIČKA ZBIRKA

Sakupljanje zbirke počinje oko 1920. godine darovima autora i ponešto otkupima (otkup je uglavnom vršilo Društvo prijatelja starina »Mursa«, a materijal je darivalo Muzeju). Od 1945. godine sustavno se sakuplja osječka građa. Izložba »25 godina sitotiska u Osijeku« 1982. godine, katalog (V. Burić). Likovne mape posebno izlagane 1986. godine »Likovna umjetnost Osijeka 1900—1940«, kataloški podaci izdvojeno (V. Burić). Prilog V. Burić »Likovne mape Osijeka. Tiskovine 1920—1941« u OZ 1987, 18—19.

1. Zbirka sadrži originale, otiske i mape osječkih likovnih umjetnika-grafičara i manji broj stranih radova.

Područje sakupljanja su prvenstveno Osijek i Slavonija.

Zbirka sadrži originalne radove grafičara, otiske, mape likovnih umjetnika, originale i mape, otiske.

Količina sakupljenog je 160 primjeraka — originala 65 kom., otisaka 50 kom; mapa originalnih 21 kom; mape otisaka 4 kom; drugi materijal 20 kom.

Sadržaj fonda su radovi osječkih likovnih umjetnika XIX i XX stoljeća — crteži, razne druge grafičke tehnike, mape i sl.

Posebne vrijednosti su crteži osječkih slikara Hôtzendorfa i Waldingera.

2. Materijal je smješten u kartonskim omotima i ormaru, u prostoriji s katalozima Knjižnice. Korištenje je omogućeno.

3. Građa je djelomice obrađena i popisana.

Materijal se evidentira na inventarskim karticama, sređuje se po autorima.

Građa je složena u omote, sortirana abecedno i kronološki.

Dokumentacija: Abecedni katalog mapa. Prilog V. Burić u OZ, 1987.

4. Građu koriste stručnjaci Muzeja (Izložbe i korištenje materijala kao dokumentacijske građe za povijest Osijeka) i Galerije likovnih umjetnosti Osijek (posudba za izložbe).

5. Zaštita građe Zbirke nije provedena i Zbirka nije mikrofilmirana.

6. Voditelji: Pinterović (1941—1961), Horvat (kustos Odjela umjetničkog obrta 1964—), Burić (1969—).

V.

ZBIRKA ZEMLJOPISNIH KARATA, PLANOVA

Zbirka se nije posebno izdvajala, već su zemljopisne karte, planovi i atlasi bili uvrštavani bez nekog određenog reda u Knjižnicu, zavičajne zbirke, Historijski odjel. Dolaskom V. Burić ta građa nastoji se okupiti u posebnu zbirku. Zbirka se nadopunjuje darom, obaveznim primjerkom izdavača.

1. Opseg Zbirke nije ograničen, ali je sadržajem vezan najviše uz zavičajne zbirke.

Zbirka se odnosi na grad Osijek, zatim na područje Slavonije i Hrvatske, zatim šire područje.

Sadrži zemljopisne karte, planove gradova, atlase, turističke prospekte i vodiče.

Zbirka broji oko 1000 primjeraka.

Sadržajno je fond raznolik, širokog raspona, ali najviše vezan uz zavičajne zbirke.

Fond ima posebnu, lokalno zanimljivu vrijednost, a primjerci starih karata u Historijskom odjelu izuzetnu vrijednost.

2. Građa je smještena u posebnoj polici u Skladištu Knjižnice, dio u Historijskom odjelu u ormarima i svitcima. Mogućnost korištenja je dobra.

3. Građa je djelomice obrađena.

Dio kartografske građe je inventiran u Historijskom odjelu, ostalo je neobrađeno.

Karte su složene po Klasifikaciji kartografske građe Dušanke Čanković. Turistički vodiči i planovi prema područjima, abecedno po gradovima.

Dokumentacija ne postoji.

4. Zbirka se rijetko koristi za stručne i znanstvene radove, češće za publicističke i priručne potrebe.

5. Dio građe zahtijeva konzervatorski postupak i smještaj u posebnim ormarima, dio zahtijeva posebne police. Građa nije fotografirana, stariji dio trebalo bi mikrofilmirati.

6. Voditelji: Burić (1969—).

VI.

ZBIRKA RAZGLEDNICA

Sakupljanje razglednica u Muzeju počelo je na prijelomu XIX i XX stoljeća. Tadašnji kustos Muzeja prof. Vjekoslav Celestin nabavio je 1899. godine fotoaparat, snimao je muzejske predmete i nudio reprodukcije kao razglednice knjižari Fritsche na prodaju. Zbirka se obogaćuje darovima građana, a tek u najnovije vrijeme i otkupima. Sustavno se nabavljaju nova izdanja razglednica Osijeka.

Razglednice često izlagane na općim izložbama, posebno V. Burić u tri odjeljka 1986. godine na izložbi »Likovna umjetnost Osijeka 1900—1940«, kataloški podaci. Pokretna izložba »Stare razglednice Osijeka« (Ida Horvat) 1988. godine.

1. Temelj Zbirke čine razglednice zavičajnih zbirki.

Sekundarnog su značenja jugoslavenske razglednice, zatim razglednice evropskih i vanevropskih zemalja.

Područje sakupljanja je primarno Osijek, Slavonija i Baranja, a potom Hrvatska, Jugoslavija, Evropa, vanevropske zemlje.

Vrsta materijala — razglednice standardnog formata, reprodukcije veličine razglednica, albumi razglednica i sl.

Količina sakupljenog — razglednica Osijeka 900 kom; Slavonije 250 kom; Jugoslavije 650 kom; inozemstvo 750 kom; razni sadržaji 650 kom; ukupno 2950 komada.

Sadržaj fonda — razglednice Osijeka od kraja XIX stoljeća do danas, jugoslavenske, evropske i vanevropske razglednice i reprodukcije.

Posebna vrijednost su razglednice Osijeka kao dokumentarna građa arhitekture, autentičnog izgleda grada u pojedinim razdobljima, te objekata i dijelova grada koji više ne postoje. To se odnosi i na najstarije razglednice ostalih područja.

2. Razglednice su smještene u kartonske kutije i složene po gradovima, zemljama. Pristupačne su za individualno korištenje pod nadzorom voditelja u Čitaonici Knjižnice (građa je smještena u Spremištu).

3. Zbirka nije obrađena, nema inventarnu knjigu.

Razglednice su provedene samo kroz Knjigu ulaska.

Građa je sređena područno i tematski.

Dokumentacija ne postoji.

4. Građu koriste kustosi Muzeja Slavonije, te od vanjskih korisnika stručni i znanstveni radnici, likovni umjetnici i drugi. Motivi s razglednica često se koriste na općim i tematskim izložbama MSO i srodnih ustanova. Građa se koristi u Čitaonici uz nadzor voditelja.

5. Zaštita građe Zbirke nije provedena, građa nije mikrofilmirana.

6. Voditelji: Celestin (1899—1936), Buntak (1937—1941), Pinterović (1941—1961), Medved (1942—1949), Malbaša (1951—1967), Horvat (kustos Odjela umjetničkog obrta 1964. i Fototeke 1974—), Burić (1969—).

VII.

FOTOTEKA — FOTOGRAFIJE, NEGATIVI, ALBUMI

Istodobno s osnutkom Muzeja 1877. godine počinje sakupljanje fotografija Osijeka, osječkih ličnosti i događaja, te drugog. Dugogodišnji kustos Muzeja Vjekoslav Celestin od 1899. godine snima veliki broj fotografija s područja Osijeka i okolice. Te fotografije dokumentarističke vrijednosti ušle su u muzejsku zbirku, koja se popunjava sakupljačkim radom, darovima građana, u novije vrijeme i otkupom. U više navrata, Fototeka je u Muzeju tretirana kao samostalni odjel, a od 1943. godine vodio ju je Jovan Gojković.

1. Zbirka je podijeljena na autentične fotografije Osijeka (objekata, događaja, osoba) druge polovine XIX i prve polovine XX stoljeća, radove osječkih fotografa, dokumentaciju muzejskog fonda i aktivnosti, te fotografije novijeg razdoblja od II svjetskog rata do danas.

Najveći dio zbirke vezan je za Osijek, Slavoniju i Baranju. Dio povijesnih fotografija odnosi se na područje Austro-Ugarske. Sekundarnog su značenja fotografije vezane za pojedine evropske zemlje i ličnosti (takve fotografije nisu sakupljane sustavno, dospjele su u Zbirku uz drugi materijal).

U Zbirci je sakupljeno više vrsta materijala — fotografije, negativ, fotografske ploče, otisci na metalu, kolorirane fotografije, albumi, dijapozitivi, foto-materijal, foto-aparat za izradu ploča marke Dienschiml et Wachtl/Wien, London, Budapest, s posebnim objektivom marke »Voigtländer et Sohn«, Braunschweig (kraj XIX st).

Inventirano je 3190, neinventirano oko 1800 fotografija (kod inventiranih jedan sadrži i po više komada). Negativa ima oko 500 kom; fotografskih ploča 320 kom; otisaka na raznom materijalu 10 kom; koloriranih fotografija 30 kom; albuma 50 kom; dijapozitiva 20 (novijih), jedan fotoaparat.

Sadržaj fonda — dokumentarne fotografije Osijeka (objekata, događaja, ličnosti) i okolice kulturno-povijesnog značaja, novije fotografije iz MSO kao dokumentacija muzejskog fonda i djelatnosti, fotografije osječkih fotografa od prošlog stoljeća do danas i dr.

Posebnu vrijednost predstavlja grupa fotografija Osijeka (arhitektura, ličnosti, događaji) od 1880-tih godina do I svjetskog rata i fotografije osječkih fotografa XIX stoljeća.

3. Fotografije su s popratnim kartonima uložene u plastične omote, numerirane i složene u kartonske kutije. Budući da Fototeka nema svoj skladišni prostor, kutije su smještene u Knjižnici. Neinventirane fotografije i dio inventiranih, u

fasciklima i omotima, smještene su u ormaru u prostoriji s bibliotečnim katalozima. Negativi i albumi nalaze se u ormarima u prostoriji za sastanke. Korištenje je omogućeno individualnim korisnicima uz nadzor voditelja.

3. Materijal je djelomice obrađen.

U posebnu inventarnu knjigu Fototeke, pod naslovom, nazivom Inventar fotografije, upisivano je od 18. travnja 1954. godine do srpnja 1980. godine (svih 100 listova, tj. 1861 brojeva).

Materijal je sređen tematski i kronološki, po omotima i kutijama. Dokumentacija ne postoji.

4. Korisnici Fototeke su stručni radnici Muzeja, srodnih kulturno-prosvjetnih ustanova, profesori srednjih škola i fakulteta, stručni i znanstveni radnici, likovni umjetnici i građani. Često se koristi u izložbene svrhe. Materijal se koristi u Muzeju uz nadzor voditelja, izvan Muzeja posuđuje se samo ustanovama.

5. Stariju građu trebalo bi zaštititi posebnim postupcima, dio presnimiti i propisano uskladištiti. Fototeka nije mikrofilmirana.

6. Voditelji: Gojković (grafičar, kustos, vodio i obrađivao Fototeku 1943—1952), Pinterović (kao direktor i potom stručni suradnik brine o materijalu 1952—1974), Horvat (kustos umjetničkog obrta od 1964—), vodi Fototeku od 1974—).

VIII.

ZBIRKA MIKROFILMOVA, FILM

Zbirka se počinje sakupljati dolaskom V. Burić, od primjeraka mikrofilma naručenih i korištenih u stručne svrhe. Uslijed nedostatka financijskih sredstava za mikrofilmiranje Zbirka nije sustavno popunjena, već se u njoj sabire ono što slučajno dolazi. U Zbirci je pohranjen i film Milana Luksa »Od Murse do Osijeka«, 1954. godina.

1. Opseg Zbirke nije ograničen, ali je sadržajem vezan najviše uz zavičajnu zbirku.

Građa se odnosi na Osijek, Slavoniju, Baranju.

Zbirka sakuplja mikrofilm, film.

Zbirka sadrži četiri svitka, te pojedinačno mikrofilmiran 31 predmet.

Sadržajno je fond raznolik, najviše vezan uz zavičajnu zbirku.

Fond je vrijedan kao dokumentacijski materijal koji ne zahtijeva korištenje originala.

2. Građa je smještena u jednoj kutiji i aluminijskoj foliji. Korištenje nije moguće, jer Muzej ne posjeduje mikročitač (ima ga Historijski arhiv u Osijeku), niti kinoprojektor.

3. Građa nije obrađena.

Građa nije inventirana.

Građa je samo grupirana.

Dokumentacija ne postoji.

4. Zbirka se ne koristi, osim filma koji se u okviru mnogih manifestacija projicira kao dobar uporedni materijal ispred filma o Osijeku iz 1980. godine. Projekcije vrši samostalna ustanova — »Filmoteka«.

5. Građa nije ugrožena, film je potrebno što prije kopirati.

6. Voditelji: Burić (1969—).

M. A. Vesna Burić

HEMEROTHEK
DES MUSEUMS SLAWONIENS OSIJEK

Zusammenfassung

Die erste Hälfte des Jahrhunderts in der Geschichte des Museums in Osijek (gegründet 1877) verlief ohne Sammeln der Zeitungen und Zeitschriften in einer besonderen Abteilung. Obwohl schon 1903 slawonische Kalender gesammelt wurden, sucht und sammelt Celestin Zeitungen 1908, 1910, R. F. Magjer 1918. Im Jahre 1929 wurden Friml-Antunović's Todesanzeigen, Plakate, Devotionalien, kleiner Druck, Raritätszeitungen abgekauft.

Die Hemerothek wurde in eine besondere Abteilung durch die Arbeit von Prof. Ivan Medved 1942 gesondert. Ihm half mit seinen Fachratschlägen und mit seinem Verständnis Dr. Josip Bösendorfer. Als das Museum in das Gebäude des städtischen Magistrats umsiedelte, ist die Hemerothek 1946 in vier Räumen mit dem Zeitungsfonds aufgestellt worden. Medved versuchte von der Hemerothek eine moderne bibliographisch-dokumentarische Abteilung des Museums mit begleitenden Sammlungen zu schaffen. Er beobachtete und sammelte besonders den Heimatstoff. Auch nach seiner Pensionierung kam er täglich ins Museum und setzte mit der Arbeit fort.

Nach Prof. Medved blieb die Hemerothek auch weiter eine besondere Abteilung im Museum (»Slawonische Museen«, 1957). Nebst ordentlichen Arbeiten und umfangreichen Arbeiten in der Bibliothek des Museums Slawoniens führten Prof. Marija Malbaša von 1949 bis 1967 und M. A. Vesna Burić seit 1969 bis heute das Hauptordnen durch, sie kontaktierten mit den Nutznießern, sie sorgten um die fachliche Aufsicht.

Das Material der Hemerothek wurde in vielen fachlichen und wissenschaftlichen Arbeiten der Forscher genutzt, in publizistischen Arbeiten. Es wurde auch in vielen Ausstellungsaktivitäten des Museums oder in selbständigen Ausstellungen genutzt:

- »Musikleben von Osijek in der Vergangenheit«, 1963
- »Osijeker Plakate«, 1972
- »Plakat und Buchgestaltung der Sezession in Kroatien« Mainz — Zagreb, 1975
- »Osijek um 1900«, 1982
- »Osijeker Filmplakat«, 1984
- und besonders als Abteilung in fast allen gemeinsamen Ausstellungen:
- »Kunstwerke der slawonischen Museen und Galerien« jedes Jahr seit 1983.

Die Hemerothek hat folgende Sammlungen: Zeitungssammlung, Sammlung der Ausschnitte (press clipping), Sammlung der Plakate, Sammlung des kleinen Drucks, Devotionalien, Sammlung der Todesanzeigen, Kalender, Fahrpläne... Hemerothekmaterial gibt es auch in besonderen Sammlungen (Musiksammlung, Theatersammlung, Graphische Sammlung, Museologische Sammlung u. a.).

KRATICE (razrješenje):

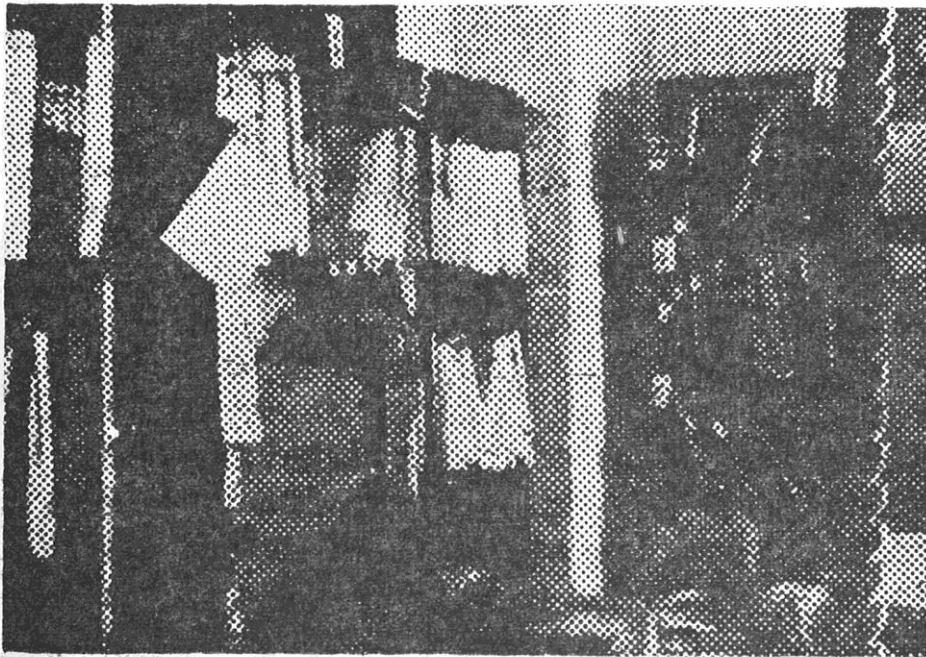
- DD — Die Drau, Osijek
- GSM — Glasnik slavonskih muzeja, Vukovar
- HBD — Hrvatsko bibliotekarsko društvo, Zagreb
- INMU — Informatica museologica, Zagreb
- MDC — Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb
- MSO — Muzej Slavonije, Osijek
- NN — Narodne novine, Zagreb
- NSB — Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb
- OZ — Osječki zbornik, Osijek

Dio postava Knjižnice i Hemeroteke iz 1940. godine
(iz Buntak, P. Osječki gradski muzej. — str. 28)

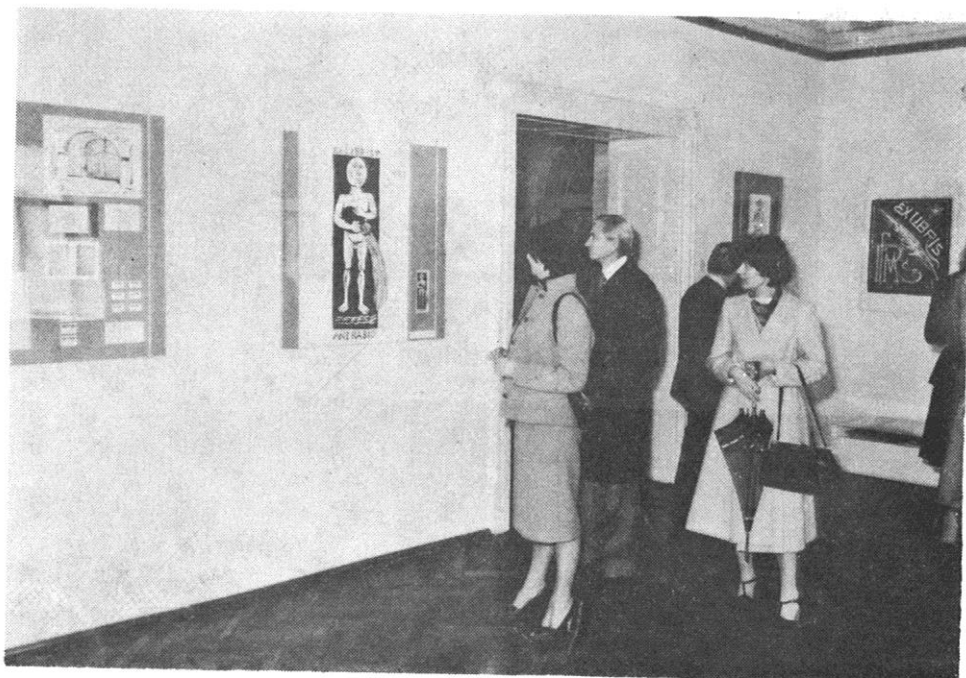
Zgrada Muzeja u kojoj je Buntak postavio 1937. godine prvi stalni postav — uključujući materijale Hemeroteke (Crtež J. Gojkovića u: Buntak, F. Osječki gradski muzej, 1940)

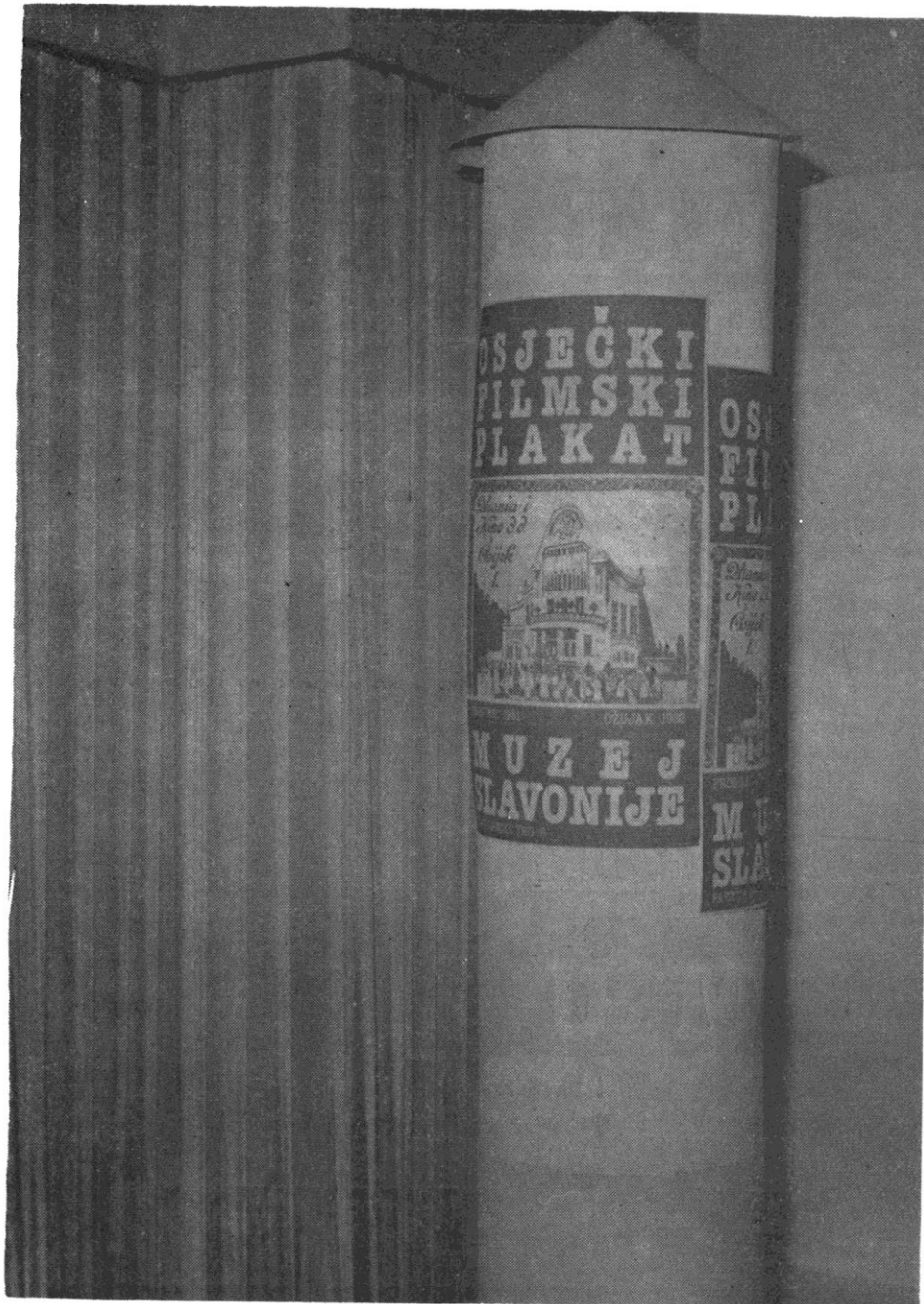
Spremište Hemeroteke, 1946. godine
(iz: xxx. Otvoren je Državni muzej u Osijeku. — Glas Slavonije, 4/1946, 493, 5)

Izložba »Osječki plakati«, kolovoz—listopad 1972. godine (Velika dvorana MSO),
autor V. Burić

Izložba »Ex libris u Osijeku«, svibanj—lipanj 1980. godine (Velika dvorana MSO),
autor V. Burić (fotografija Rudolf Bartolović)

Izložba »Osječki filmski plakat«, prosinac 1981 — ožujak 1982. godine
(Velika dvorana MSO), autor V. Burić (fotografija Ljubomir Šarić)

Plakat izložbe — idejno rješenje Branimir David Kusik, ak. grafičar
i mr. V. Burić, muzeolog (sitotisak Branifir Radeka), 1981. godine